

СТАНОВИЩЕ

ВЪРХУ ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР”
ПО НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ 01.06.01 “АНТРОПОЛОГИЯ”

АВТОР НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: БОЯН ВАЛЕНТИНОВ КИРИЛОВ
ТЕМА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД: „ОСНОВНИ АНТРОПОЛОГИЧНИ
ПРИЗНАЦИ И ПРОБИВ НА ПОСТОЯННИТЕ ЗЪБИ ПРИ ДЕЦА И
ПОДРАСТВАЩИ ОТ 5 ДО 12 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ”
СТАНОВИЩЕ ОТ: ПРОФ. Д-Р НИКОЛАЙ ЕЛЕНКОВ ЛАЗАРОВ, Д.М.Н.

Боян Валентинов Кирилов е редовен докторант (зачислен със заповед № РД-15 – 7/29.01.2020) към секция „Антропология и анатомия“ на Института по експериментална морфология, патология и антропология с музей (ИЕМПАМ)-БАН, където е провел основната част от експерименталната работа по настоящата дисертация. След изпълнение, съгласно Правилника на ЦО-БАН, на индивидуалния план за обучение, вкл. набиране на необходимия брой (379) кредити по образователната и научната програма, и успешно положени изпити за докторантски минимум по научната специалност „Антропология“ и по английски език, той е отчислен от НС на ИЕМПАМ-БАН (Заповед № РД-15 – 116/27.11.2023 г.) с право на защита пред научно жури.

Дисертационният труд на тема „Основни антропологични признаци и пробив на постоянните зъби при деца и подрастващи от 5 до 12 годишна възраст“ е написан на 134 страници и е онагледен с 25 таблици и 28 фигури. Приложените фигури представляват линейни графики и стълбовидни диаграми, отразяващи получените данни от оценяваните при субектите на изследване параметри (признаци и индекси). Библиографската справка включва 165 литературни източника, 41 от които на кирилица и 124 – на латиница.

Темата на дисертационния труд е удачно подбрана. Той е посветен на актуален и значим проблем на физическата антропология – антропологична характеристика на физическото развитие и зъбния статус на деца и подрастващи. В последните години се отделя все по-голямо внимание на денталното здраве като важен фактор за растежа и нормалното развитие при децата. В този смисъл докторантът си е поставил амбициозната цел да изследва спецификата на физическото развитие на деца в предучилищна и ранна училищна възраст с акцент върху пробива на постоянните зъби при тях като необходима предпоставка за изграждане на здраво младо поколение в страната.

В продължение на три години е изследван голям контингент от индивиди, включващ общо 709 деца и подрастващи от 5- до 12-годишна възраст, разделени по пол в две приблизително еднакви групи – 361 момчета и 348 момичета. Проучването е проведено съгласно Декларацията от Хелзинки за етичните правила на научни изследвания върху хора и

в съответствие с българското законодателство, а неговият дизайн е одобрен от Комисията по етика на ИЕМПАМ-БАН. Налице е нужното информирано съгласие от родителите и самите участници в изследването. Проведено е трансверзално антропологично изследване по стандартизираната програма, включваща попълване на индивидуална анкетна карта и антропологичен фиш с изследваните параметри. Изследвани са 9 кефалометрични признаци и два индекса, характеризиращи морфологичните лицево-челюстни особености на изследваните индивиди, както и соматометричните признаци ръст, тегло и индекс на телесна маса, а също и одонтоскопични признаци като вид захапка и зъбен статус (пробив и патология на зъбите). За антропометричните изследвания е използвана класическа кефалометрия, а зъбният статус на децата е снеман чрез директно одонтоскопско обследване. В хода на проучването са установени различия в лицевата форма между двата пола, изразяващи се в по-високи и широки лица, и по-масивна долна челюст при момчетата, с изпреварващ ръст на нарастване при момчетата между 6- и 7-годишна възраст. Подобна възрастова динамика е наблюдавана и при ръста и теглото на изследваните деца, като съотношението между нарастването им е в обратна зависимост между двата пола. Оценката на телесната им охраненост е показала сходство в този показател при децата от двата пола в предучилищна възраст, но подрастващите момичетата са с по-голяма телесна маса, а момчетата на тази възраст показват по-изразена тенденция към наднормено тегло. Намерено е, че през изследваният възрастов период постоянните зъби пробиват по-рано при момичетата, но този процент е сравнително по-висок при деца с наднормено тегло и от двата пола. Детайлното ортодонтоско обследване е установило, че обикновено зъбите на долната челюст поникват по-рано от тези на горната. Не на последно място е установена положителна корелационна зависимост между развитието и пробива на постоянните зъби, развитието на лицевия отдел на черепа и морфо-функционалната зрялост на децата, която е по-изявена при момичетата, в сравнение с момчетата. В тази връзка, резултатите от настоящето проучване имат важно приложно значение в стоматологичната и ортодонтска практики за диагностициране на нарушения в развитието на зъбите, както и при изготвяне на конкретни клинично-диагностични и терапевтични планове за ефективно лечение. Авторските находки представляват определен практически интерес и за съдебната медицина при идентифициране на костни останки и определяне на възрастта на даден индивид.

Обсъждането е добре написано, следва изложението на собствените резултати и показва уменията на дисертанта да ги интерпретира, умело съпоставяйки ги с известните факти в релевантната литература, и интегрирайки комплексните данни да направи ценни практически изводи. По мое мнение, дисертационният труд би придобил завършен вид с един заключителен раздел или поне параграф, в който да се обобщят получените резултати от изследването и се очертаят насоките на бъдещи проучвания върху проблема.

Анализирайки получените резултати, Кирилов е извел основните изводи от проучването, които отразяват точно и достоверно авторските находки, тяхната интерпретация и направените заключения. Научните постижения на докторанта са изложени в отделен раздел. В по-голямата си част те имат оригинален характер и са разделени на приноси с теоретичен и практически характер.

Няма съмнение, че настоящият дисертационен труд е лично дело на Боян Кирилов. Безспорно доказателство за тази констатация са представените от него пет научни публикации във връзка с дисертационния труд, в които той е единствен или водещ автор със съавтори научният му ръководител и консултант. Всички статии са публикувани в реферирани журналы, три от които притежават импакт фактор или импакт ранг и са позиционирани съответно в Q2, Q3 и Q4 квартали на научните списания. На мен не са ми известни цитирания на тези трудове в научната периодика, но справка в Scopus показва че три документа на този автор са цитирани веднъж и че той притежава персонален h-индекс = 1. По темата на дисертационния труд са представени и три съобщения на научни форуми с международно участие, два у нас и един в чужбина.

Авторефератът на дисертационния труд отразява адекватно и в достатъчен обем състоянието на изучавания проблем, поставената изследователска цел, използваните методи за нейното реализиране, получените собствени резултати, тяхното аналитично описание и интерпретиране на извлечените данни, както и направените авторски изводи и приноси.

В заключение считам, че дисертационният труд на Боян Кирилов е едно комплексно, трудоемко и пространно проучване върху актуален и значим проблем на физическата антропология, а именно антропологично характеризирание на децата от предучилищна и ранна училищна възраст. То е добре замислено и методично обосновано изследване, което е проведено много акуратно и е подходящо илюстрирано. Резултатите от проучването внасят оригинален теоретично-приложен принос за изясняване възрастовите и полово-свързани особености на физическото развитие и зъбния статус на деца и подрастващи. Всичко това ми дава вътрешната увереност да дам положителна оценка на разработения от докторанта дисертационен труд и в качеството ми на член на Научното жури по процедурата да подкрепя с положителен вот присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Антропология“, шифър 01.06.01, в професионално направление 4.3. Биологически науки, на Боян Валентинов Кирилов.

20.10.2025 год.
гр. София

Изготвил становището: 
(проф. д-р Николай Лазаров, д.м.н.)